

‘Er liggen zoveel kansen dat je eigenlijk niet weet waar te beginnen.’

Werken met en vanuit het concept culturele leerecosystemen is meer dan een mooie metafoor. Deze manier van kijken kan ook in de praktijk vorm krijgen, maar dan moet je er wel wat voor doen.

In een korte interviewreeks spreken we met een aantal mensen uit de praktijk die werken en denken vanuit een visie op culturele leerecosystemen. Dat hoeft niet altijd een koploper te zijn. Het gaat om experimenteren, innoveren en inspireren om zo de verbinding te maken tussen theorie en praktijk.

Liesbeth Levy, Kenniscentrum Cultuuronderwijs Rotterdam (KCR)

‘We merken dat er vraag is naar verandering; een nieuwe manier van kijken naar wat kinderen en jonge mensen nodig hebben om zich breed te kunnen ontwikkelen in een hyperdiverse samenleving. Die nieuwe manier van kijken willen wij als KCR graag faciliteren en eigen maken, maar dat vraagt wel wat. We gaan namelijk niet alleen aan de slag binnen het leerecosysteem, we veranderen het systeem ook van binnenuit. Dat doen we door intellect, kenniskapitaal en ervaringen te bundelen zodat we gezamenlijk veranderen, leren en werken aan een leerecosysteem.

‘Het is een rol die we graag willen vervullen en we zien ook echt potentie in het werken en denken aan en over een leerecosysteem. Daarin is het woordje *leer* heel belangrijk. De term ecosysteem zegt namelijk niet zo veel. Het lerende maakt het menselijk: het maakt dat het over dialoog gaat. Want door te denken in systemen kun je uit het oog verliezen dat mensen zich niet volledig in systemen laten vangen. En die dialoog en ontmoeting, daar gaat het wat ons betreft over in de basis van ieder leerecosysteem. Het is ook belangrijk als we het hebben over inclusiviteit, dat vraagt wederkerigheid. Het is een inspanning die van alle kanten moet komen. Anders werkt het ook niet. Iedereen is onderdeel van een leerecosysteem en alle partijen moeten bijdragen ten behoeve van de leerling.’

‘Het woordje leer is heel belangrijk. De term ecosysteem zegt namelijk niet zo veel. Het lerende maakt het menselijk: het maakt dat het over dialoog gaat.’

Werken vanuit het concept leerecosystemen

‘Als intermediaire organisatie vervullen wij rollen als verbinder, borger en kennisdeler. Deze manier van werken betekent een andere rol voor ons omdat het maatwerk is. We willen daarin niet op afstand staan. Je moet echt in het leerecosysteem aanwezig zijn om in dialoog een relatie op te bouwen met school en andere partijen. Je moet de wereld om het kind heen begrijpen. Die wereld is divers, dus je moet goed kijken of je geen partijen vergeet. Ook de ouders zijn een essentieel onderdeel van het leerecosysteem. Houd daarnaast oog voor de diversiteit van kinderen zelf: de wereld van ieder kind is anders.

‘Dat iedere context anders is, leren we onder meer doordat we gebiedsgericht zijn gaan werken. Dat is ook echt noodzakelijk als je werkt aan een leerecosysteem. Dit sluit aan bij het gemeentelijk beleid om complexe vraagstukken ter plaatse en met betrokken partijen aan te pakken. Zo bouw je samen

aan een leerecosysteem. De vraag en behoefte moet van onderop, vanuit het kind, de school of het gebied, komen. Alleen dan kun je zorgen voor verandering. We zeggen overigens wel ‘kun je’, maar je doet het echt samen. Alleen kom je niet de school in: je moet in verbinding staan met de omgeving.

‘De focus op het gebied is heel belangrijk. Het is één van de punten die overduidelijk naar voren kwamen tijdens een door ons georganiseerde Manifestatie: *Gelijke kansen met cultuuronderwijs*. Met behulp van de socratische dialoog¹ onderzochten we hoe zowel het onderwijs als de culturele sector samen kunnen bijdragen aan gelijke kansen voor ieder kind in Rotterdam. Daaruit kwamen drie aanbevelingen:

- 1 Er is een duidelijke behoefte aan leerecosystemen op wijkniveau: lever maatwerk samen met de school en de partijen daaromheen;
- 2 Er is behoefte aan longitudinaal onderzoek naar de meerwaarde en effecten van cultuuronderwijs;
- 3 Zet de leerling centraal.’

‘De vraag en behoefte moet van onderop, vanuit het kind, de school of het gebied, komen. Alleen dan kun je zorgen voor verandering.’

Samen de schouders eronder zetten

‘De uitkomsten van de manifestatie zijn voor KCR een belangrijk vertrekpunt, een mooie eerste stap. Nu is het zaak dat we gezamenlijk de schouders eronder zetten. Iedereen moet zich eigenaar voelen van de uitkomsten van de manifestatie. KCR heeft een faciliterende rol als het gaat om de verbinding tussen theorie en praktijk. Gedeeld eigenaarschap is heel belangrijk, anders werkt het niet. Wij bepalen namelijk niet zelf de koers. Maar als je het gezamenlijk doet, houd dan wel oog voor die daadwerkelijke verandering. Het moet niet bij praten blijven. Soms krijg je een opdracht en ga je met allemaal fantastische mensen aan tafel zitten, maar wordt er niks concreets mee gedaan. Dat is niet de uitkomst waar we voor gaan. De vraag en het gesprek moeten altijd gaan over hoe we het echt duurzaam gaan verankeren. En daarin blijven we zeggen: “de leerling staat altijd centraal”.

‘Om effect te kunnen bereiken moet je aansluiten bij wat er al is. We gaan de wijk in om op te halen hoe we dat kunnen doen en welke vervolgstappen we kunnen zetten. Niet door flyers in de brievenbus te doen, maar door partners in de wijk actief op te zoeken en het netwerk dat er al is in gang te zetten. De aanpak kan per gebied verschillen. Overal gebeuren mooie dingen en zijn er initiatieven die op hun manier impact hebben. Daarmee en daartussen maken wij de verbinding.

‘Het is dus eigenlijk ook gewoon heel praktisch. Ga op gebiedsniveau aan de slag en leg verbindingen, in het bijzonder tussen de leef- en de systeemwereld. Het is een mooie ambitie om daar één wereld, een leerecosysteem, van te maken die de leerling als middelpunt ziet. En dan moet je er ook nog eens voor zorgen dat mensen aangehaakt blijven. Laat zien dat het urgent is en dat het ook zo gevoeld wordt, anders werkt het niet. Het is echt iets van de lange adem.’

‘Overal gebeuren mooie dingen en zijn er initiatieven die op hun manier impact hebben. Daarmee en daartussen maken wij de verbinding.’

1 https://nl.wikipedia.org/wiki/Socratische_dialoog